

De kracht van rijke teksten, ook bij jou in de klas!

Herbeleef de conferentie *Iedereen taalcompetent: werken met rijke teksten*

Ontdek in dit magazine hoe rijke teksten jouw (lees)onderwijs krachtiger kunnen maken en hoe andere leraren ermee aan de slag gaan in hun lessen.

Via concrete praktijkvoorbeelden, interessante ideeën en lijstjes met succesfactoren krijg je de voornaamste inzichten mee uit alle workshops en lezingen van de conferentie *Iedereen taalcompetent: werken met rijke teksten*, die begin december 2025 plaatsvond.

Rijke teksten?

Voor je vol enthousiasme in dit magazine duikt: wat zijn dat eigenlijk precies, rijke teksten? Onderwijsexperts kwamen samen tot deze definitie:

“Een rijke tekst is een authentieke, aansprekende tekst met veelzijdig en gevarieerd taalgebruik, afkomstig van een vakkundige schrijver, die de leerling uitnodigt tot nadenken, beleven en betekenis geven. De inhoud is verhelderend, origineel, en/of gelaagd, en maakt het leggen van betekenisvolle verbanden binnen en tussen teksten mogelijk. De tekst helpt de leerling bij het leren over en begrijpen van zichzelf en de wereld, en draagt bij aan de uitbreiding van diens talige repertoire.”

Dat is een stevige mond vol, hoor ik je al denken, en een rijke tekst moet dus aan best veel voorwaarden voldoen. Dat klopt, maar tegelijk kun je zo'n definitie het best zien als een 'toetssteen' voor de teksten die je nu al gebruikt in de klas: in welke mate voldoen die aan de kernideeën uit bovenstaande definitie? Als je dan niet élk criterium weet aan te vinken, is dat helemaal niet erg: de definitie is geen strak keurslijf, wel een uitnodiging om kritisch naar je tekstkeuzes te kijken en je leerlingen zoveel mogelijk kwaliteitsvoer voor te zetten.

“Als ik op scholen kom, vraag ik aan kinderen wat ze graag lezen. Ze noemen dan soms titels waarvan ik denk: die zijn zo oppervlakkig, zo uitgekauwd... er zijn zoveel betere boeken vol metaforen en lagen die je zelf nog kunt ontdekken. “Ik ben blij dat ze lezen,” zeggen leraren dan al eens, maar dat is zoals met kinderen elke dag naar de McDonalds gaan en zeggen dat je blij bent dat ze tenminste eten.”

Wil je graag wat hulp?
Op rijketeksten.org vind je deze handige checklist om jouw teksten mee onder de loep te nemen.

Auteur Bibi Dumon Tak in de podcast *Drie boeken* van Wim Oosterlinck, live opgenomen tijdens de conferentie *Iedereen taalcompetent: werken met rijke teksten*

Hoe doen zij het?

5 keer inspiratie van op de conferentie, recht uit de klaspraktijk

1. Waar komt die paddenstoel ineens vandaan?

De twee hoofdpersonages in het boek *Tussen mees en mol* van Carli Biessels (ill. Marije Tolman) zijn bijzonder verschillend, maar tijdens hun avonturen weten Mees en Mol elkaar toch te vinden. In een van de verhalen duikt opeens een paddenstoel op, wat volgens lerarenopleider Jona mooie kansen biedt om samen met kinderen antwoorden te zoeken op hun vragen: hoe is die paddenstoel daar opeens gekomen? En welke soorten zijn er allemaal? Een mooie kans om ook non-fictieboeken zoals *Paddenstoel & co* van Geert-Jan Roebbers (ill. Wendy Panders) te introduceren!

Uit de keynotelezing 'Van rijke teksten naar verrijkend onderwijs: educatief materiaal rijketeksten.org' van Wenckje Jongstra (Hogeschool KPZ) en Jona Hebbrecht (Odisee).

Ontdek het verhaal 'Paddenstoel' uit *Tussen mees en mol* op rijketeksten.org.

2. Sluwe vissen

Saar gaat in haar kleuterklas aan de slag met het verhaal *Vos wil vis* van Daan Remmerts de Vries (ill. Jörgen Hofmans). Ze geeft de kinderen daarbij een duidelijke luistervraag mee, zodat die met een specifiek doel naar het verhaal kunnen luisteren: welk van deze twee dieren is het meest *listig*, *sluw* en *slim*, en waarom denk je dat? Die woorden zijn – net als de eigenschappen van een vos en hoe je een vos kunt herkennen – al in voorgaande lessen aan bod gekomen, zodat alle kinderen goed kunnen volgen. En het antwoord op die vraag? Laten we zeggen dat vissen sluwer zijn dan je zou denken!

Uit de workshop 'Van rijke tekst naar rijke vragen: luisteren met Bloom in het kleuteronderwijs' van Saar Steverlinck (PXL).

Ontdek het verhaal *Vos wil vis* op rijketeksten.org.

3. Op consult

Leesbevorderaar Marije ging samen met een aantal heuse boekendokters langs in twee mbo-klassen. Het doel: literatuur ook voor leerlingen uit het beroepsonderwijs 'aanraakbaar' maken en zo de zin in lezen verhogen. Elke leerling kwam op consult, om vanuit een open gesprek te komen tot enkele aanknopingspunten met lezen: welke films kijk je graag? Wat is jouw hobby? Weet je nog toen je voorgelezen werd? Welke verhalen of boeken bleven je toen bij? Het leverde niet alleen waardevolle gesprekken op, maar ook boekentips op maat die de leerlingen daadwerkelijk tot lezen wisten aan te zetten.

Uit de workshop 'Samenlezen van rijke teksten op het mbo' van Marije Wilmlink (Culturele Apotheek).

Wil je ook graag een boek op recept? Surf dan naar de website van de Culturele Apotheek... of spreek je lokale bibliotheek aan!

4. Wolven

Dat taalontwikkeling en wereldoriëntatie hand in hand gaan, is vanzelfsprekend voor juf Laurien, die in een jenaplanschool werkt. Rijke teksten staan dan ook centraal in haar klas met leerlingen uit groep 3-4 (1e-2e leerjaar), al is dat niet evident: op die leeftijd moeten kinderen de stap zetten van voorgelezen worden naar zelf technisch lezen, en dat is niet meteen de spannendste bezigheid. Net daarom moet je leerlingen zo snel mogelijk zélf laten lezen en ervaren, vindt Laurien. Binnen het thema *Het dierenrijk* bouwt ze (zoals steeds) een kennismuur op, die steeds specifiekere wordt: via *gewervelde dieren* en *zoogdieren* komt ze tot *de wolf*. De leerlingen gaan aan de slag met teksten uit fictie- én non-fictieboeken om zoveel mogelijk informatie over wolven te verzamelen. In *Dit boek is vóór de wolf* van Bibi Dumon Tak worden de voors en tegens mooi omschreven, terwijl het hoofdpersonage in *Silas en de wolf* van Selma Noort ervaart hoe het is om écht een wolf tegen te komen. Uitdagende verhalen voor de leerlingen, maar ze kunnen het perfect aan, merkt Laurien.

Uit de workshop 'Taal, teksten en beeld gekoppeld aan wereldoriëntatie in groep 3 en 4' van Laurien Zwarts (IKC Donatushof Bemmel).

Ook aan de slag met wolven in je klas? Je vindt heel wat inspiratie op rijketeksten.org!

5. Uitdaging lezen

Nog meer uitdaging bij Inge, want haar klas uit het secundair (voortgezet) onderwijs nam deel aan de Vlaamse leeswedstrijd 'Boon voor onderwijs', waarbij de leerlingen in het boek *Oroppa* van Safae el Khannoussi doken. Verre van evident, zo besefte Inge, zeker omdat veel van haar leerlingen geen echte lezers zijn, maar de klas vatte de opdracht met goede moed aan. Het migratiethema van het boek sloot perfect aan bij de multiculturele klas, en de leerlingen lazen 50 pagina's per week – thuis na schooltijd, zelfstandig in de klas en soms voorgelezen door Inge. Achteraf was er niet alleen veel trots bij de leerlingen, die immers een volledig boek hadden uitgelezen, maar ze schreven ook zélf hun migratieverhaal op, en bundelden die verhalen in een boekje voor de auteur.

Uit de workshop 'Oroppa' van Inge Misschaert (KA Beveren).

Meer weten over de Boon voor Onderwijs en hoe je als (Vlaamse) leraar zelf met je klas kunt deelnemen?

Een aanpak rond lezen op school die écht werkt... hoe doe je dat?

10 succesfactoren voor een sterk leesbeleid, op basis van de workshops tijdens de conferentie

1. Het begint bij de schoolleider

Beleid maak je samen met het hele team, maar slaagt enkel als je op school iemand hebt die heldere lijnen uitzet, prioriteiten bepaalt en ruimte biedt om daaraan te werken. Van bijscholingen voorzien over boeken aankopen tot voldoende samenwerkingstijd creëren: de schoolleider maakt het verschil!

“Voldoende draagvlak creëren op mijn school, dat vergt een cocktail van urgentie, kennis, luisteren naar je team en facilitering.”

Judith, schooldirecteur

2. Professionaliseer het hele schoolteam

Om rijke teksten op een krachtige manier te kunnen inzetten, moet je als leraar van veel markten thuis zijn. Welke teksten en boeken kies je? Hoe geef je je didactiek vorm? En hoe kunnen rijke teksten een plek krijgen in élk schoolvak? Met die inzichten kun je als leraar aan de slag, welk vak je ook geeft.

3. Hou de focus vast

Het leesbeleid op school volledig op punt zetten, is een werk van lange adem. Het vergt immers vaak jaren om de effecten van je werk te zien en alle leraren mee te krijgen in het verhaal. Laat je daardoor niet ontmoedigen: start met kleine acties, vier je successen (hoe klein ook!) en werk daarop verder.

4. Sla de handen in elkaar met ouders

Een stimulerende leesomgeving thuis, met ouders die graag (voor)lezen: dat maakt een enorm verschil, zo blijkt uit onderzoek. Reden te meer om als leraar en als school goed na te denken over hoe je in je leesonderwijs de brug slaat naar ouders. Van voorleessessies door ouders op school en boeken meegeven naar huis, over leuke klasactiviteiten rond de boeken die in de klas aan bod komen, tot QR-codes met vertalingen van verhalen voor meertalige ouders: er zijn zoveel manieren om de leesmicrobe verder te verspreiden en samen te werken aan leesplezier.

5. Zet in op preteaching

Verschillen je leerlingen sterk van elkaar wat betreft hun leesvaardigheid? Laat dat geen reden zijn om niet met rijke of uitdagende(re) teksten aan de slag te gaan in de klas, maar gebruik preteaching om bijvoorbeeld bepaalde voorkennis te activeren of nieuwe woordenschat aan te brengen bij leerlingen die daar nood aan hebben. Zo kan iedereen de tekst volgen wanneer je die in de les behandelt, en hoef je de vaart niet uit het verhaal te halen om tijdens het voorlezen nog woorden uit te leggen. Alleen maar voordelen dus!

6. Maak ruimte voor taal leren

Ook voor meertalige leerlingen of voor wie het Nederlands nog volop aan het ontdekken is, ligt er zoveel verborgen in rijke teksten. Niet alleen om de taalvaardigheid en het leesbegrip in het Nederlands te versterken, maar ook om linken te leggen met de andere talen die in de klas aanwezig zijn.

Op zoek naar verhalen in verschillende talen? Ga dan een kijkje nemen op de website 'Prentenboeken in alle talen', waar je verhalen in tal van talen kunt beluisteren. *Kleine aap* van Mies van Hout, het Prentenboek van het Jaar 2026, vind je er bijvoorbeeld in ruim 40 talen.

Of surf eens naar 'Het Vertelment', een digitale meertalige kamishibai uit Gent waar je tientallen Gentenaars een verhaal in hun thuistaal ziet en hoort voorlezen.

7. Benut de mogelijkheden van technologie

Slimme vertaaltools, voorleessoftware, AI-applicaties: de technologische ontwikkelingen gaan tegenwoordig zo snel dat het allemaal amper bij te houden is – maar dat betekent ook dat je als leraar steeds meer kunt doen om je leerlingen te ondersteunen bij het lezen van teksten. Teksten laten voorlezen met de insluitende lezer van Microsoft of woorden vertalen dankzij tools zoals DeepL: er is steeds meer mogelijk en het zorgt ervoor dat leerlingen uitdagendere teksten aankunnen.

“Hoe maak je de vertaalslag van een AI-gegenereerde tekst naar een rijke tekst? Is dat überhaupt mogelijk? Terwijl we erover aan het nadenken en het discussiëren zijn, gebeurt het in het onderwijs al volop.”

Dagmar, pedagogisch begeleider

8. Zet in op interactie als dé motor

Teksten goed (kunnen) lezen is belangrijk, maar praten over teksten is zo mogelijk nog belangrijker – het is dé motor van goed en graag lezen. Wat heb jij precies gelezen, en wat vond je ervan? Met welk personage kon jij je het meest of het minst identificeren? Zou je dit boek aanraden, of net niet? Praten over teksten, boeken en verhalen kan veel in beweging zetten, en er zijn mogelijkheden te over: boekenclubs, leesgesprekken, samen lezen... alles kan!

“Welk boek ik zou meenemen naar een onbewoond eiland? Geen enkel boek eigenlijk, want als je met niemand kunt praten over wat je gelezen hebt, wat heb je er dan aan? Lezen doe je nu eenmaal samen.”

Martin Bootsma (leraar, schoolleider en auteur van *Brieven aan Miyo*) tijdens zijn keynote op de conferentie

9. Verbind taalkennis met wereldkennis

Om teksten goed te kunnen begrijpen, heb je meerdere soorten kennis nodig: niet enkel talige kennis (zoals de betekenis van woorden of inzicht in hoe teksten zijn opgebouwd), maar ook achtergrondkennis of wereldkennis over het onderwerp van de tekst. Wil je je leerlingen beter leren lezen, dan is het dus van belang om die soorten kennis met elkaar te verbinden. Als taal- en vakleraren de handen in elkaar slaan, kan dat bijzonder makkelijk: de rijke teksten liggen in vakken als geschiedenis, biologie of techniek voor het oprapen!

10. Lees ook zelf en wissel uit met je collega's

Laat je niets wijsmaken: geen influencer of 'boektokker' op sociale media kan een beter leesrolmodel zijn voor je leerlingen dan jijzelf! Toon je leerlingen en je collega's dat je leest én wat je leest, maak je lectuur zichtbaar via boekenmuren in de gangen op school of start met een lerarenboekenclubje op school. Zo krijg je de hele school mee!

“Als je niet van lezen houdt, is het moeilijk om leerkracht te zijn.”

Femke, leerkracht

Stappen samenlees-moment

- 'Spelregels' verwoorden
- Tekst uitdelen: iedereen heeft 'm voor zich en kan meelezen of luisteren
- Voorlezen
- Gesprek stimuleren, vragen stellen – samen de tekst en ieders reacties verkennen
- Tekst 2^e keer lezen (laten voorlezen door een van de studenten)

Vul je gereedschapskist!

Nuttige kaders en aanpakken die jouw aanpak met rijke teksten mee vorm kunnen geven

De zes principes van werken met rijke teksten

Ze kunnen niet ontbreken in je gereedschapskist, deze zes didactische principes om te werken aan effectief leesonderwijs. Op de website rijketeksten.org verken je elk van de zes principes via een filmpje uit de klaspraktijk, en dankzij de handige tips ontdek je hoe je de principes ook in jouw lesaanpak kunt verankeren. Zo laat je rijke teksten maximaal renderen in de klas!

Close reading

Het herhaaldelijk en diepgaand lezen van een tekst heeft veel potentiële voordelen voor leerlingen, zeker in een tijd waarin vluchtig lezen de norm is geworden. Vertragen en verdiepen kan dan goed werken om het leesbegrip van leerlingen te versterken. Maar beseft dat close reading maar één van de vele mogelijke manieren is om te praten over teksten: bied verschillende werkvormen aan en denk goed na over welke aanpak je wanneer inzet.

Vier pijlers van effectief leesonderwijs

In haar boek *Effectief leesonderwijs in de praktijk* introduceert Heleen Buhrs vier pijlers om werk te maken van effectief leesonderwijs: werk aan het opbouwen van kennis, gebruik teksten die inhoudelijk én talig rijk zijn, laat leerlingen de tekst actief verwerken en vergeet het leesbegrip van je leerlingen niet te monitoren en te evalueren.

Taxonomie van Bloom

Hoe hard moeten je leerlingen nadenken om je opdracht tot een goed einde te brengen? In veel sessies werd de taxonomie van Bloom als leidraad gebruikt. Die onderscheidt zes denkniveaus, van *onthouden*, *begrijpen* en *toepassen* tot *analyseren*, *evalueren* en *creëren*. De ideale activiteit combineert verschillende denkniveaus en maakt een onderscheid tussen de zogenaamde 'lagere-' en 'hogereordenkvaardigheden' (dat zijn véél punten in Scrabble).

Het GRRIM-model

GRRIM doet je misschien aan sprookjes denken – best toepasselijk eigenlijk in dit magazine – maar staat voor *Gradual Release of Responsibility Instruction Model*. Het idee erachter is simpel: stapsgewijs verleg je in je lesaanpak de verantwoordelijkheid van jezelf als leraar naar de leerlingen. In het begin geef je een instructie of *model* je wat je doet, daarna oefenen je leerlingen het in onder jouw begeleiding, vervolgens doen de leerlingen het samen zelf, en uiteindelijk doen ze het alleen. Bij (moeilijkere) teksten lezen of leesstrategieën inoefenen werkt het net zo: laten zien hoe jij het doet, en je leerlingen dan stapsgewijs aanleren om het zélf te doen.

Leerlingen goed en graag leren lezen, da's zo simpel als ABC

Als je je leerlingen wil motiveren op school en hen ook gemotiveerd wil houden, dan is het belangrijk om in te spelen op drie psychologische basisbehoeften: **autonomie**, **verbondenheid** en **competentie**. Dat ABC vormt de kern van de zelfdeterminatietheorie van Deci en Ryan, twee Amerikaanse psychologen. Klinkt simpel, maar hoe pak je dat aan? Hoe maak je lezen motiverend in plaats van *moetiverend*?

De A van Autonomie

Geef leerlingen waar mogelijk keuzevrijheid, zodat ze teksten voorgeschoteld krijgen die aansluiten bij hun interesses, maar hen ook voldoende weten uit te dagen. Een voetbalfanaat? Genoeg boeiende sportbiografieën of -verhalen te vinden! Een stripliefhebber? Dan is een *graphic novel* misschien wel een goed idee.

De B van verbondenheid

Laat leerlingen in gesprek gaan over de verhalen en teksten

die ze gelezen hebben, of ga aan de slag met *samen lezen*, waarbij je in groep in gesprek gaat over een gezamenlijk (voor)gelezen tekst. Verbinding creëren rond verhalen maakt van lezen een sociale activiteit, vol kansen tot interactie.

De C van Competentie

Goed lezen is graag lezen, en graag lezen is goed lezen. Voor de ene leerling is dat echter evidenter dan voor de andere. Voldoende ondersteuning bieden (*scaffolding*) en tonen hoe leerlingen aan de slag moeten met een tekst (*modeling*) zijn dan ook belangrijke basisingrediënten om leerlingen goed te leren lezen en hun het gevoel te geven dat ze het onder de knie hebben. Tegelijk is (leren) lezen gewoon niet gemakkelijk, en vraagt het soms aandacht en inspanning. Maar op het einde wacht er altijd een beloning – of het nu het antwoord is op een vraag waar je al zo lang mee rondliep (*waarom had de T-rex zulke korte armpjes?*), of een nieuw inzicht in het leven van een personage dat misschien veraf staat van het jouwe (*hoe is het om alles achter te laten en naar een nieuw land te verhuizen?*). Lezen, da's rijkdom.